HAPENDADA TASUB MUUDKI PEALE KURGI

EESTI LOODUS

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 6,90 €

November-detsember **6/2026**

EESTI LOODUS NOVEMBER-DETSEMBER 6/2026

RÕUGE KIHELKOND
kõik huvitav asub mägistes kõrgustes

HEINRICH VEROMANN 100
meenutame legendaarset linnuteadlast

AASTA PUU HAAB
haabjad ja uus rekordpuu

Limakud - Haabjad - Intervjuu: Mika Keränen - Rõuge kihelkond

LIMAKUD
said endale eestikeelsed nimed

9 770131 586018

EESTI LOODUS
77. aastakäik
Nr 6, november-detsember 2026
www.eestiloodus.ee

SISUKORD

2 **AASTA AUTORI VEERG:** MARIS HINDRIKSON

3 **SÕNUMID**

8 **SEIK:** Igal linnal oma õunasort? JUHANI PÜTTSEPP

10 **LIMAKUD**

12 **ELUSLOODUSE VÄHETUNTUD RIIK:** Limakud: tulnukad meie seas IRYNA YATSIUK, KADRI PÄRTEL ja ÜLLE SIHVER tutvustavad organisme, kes pole seened, vaid kuuluvad riiki *Amoebozoa* – tõlkes amööbloomad

18 **RUHEST PURJEHAABJANI**

20 **AASTA PUU:** Ühepuupaadid: haabjad ja ruhed AIVAR RUUKEL meenutab ühepuupaatide ajalugu meil ja mujal: see on sobinud nii heinaveoks kui ka kooli sõitmiseks

24 **MATKARADA:** Valgejärve loodusõpperada: metsast lubjase järveni VIKTORIA KORPAN kirjeldab Harju- ja Läänemaa piiril Ellamaa lähedal mitmekesisel maastikul asuvat õpperada

28 **TEGUTSE TEADLIKULT:** Hapendada tasub muudki peale kurgi MARTIN TIKK võtab kokku toitumis- ja hapendamisteadlaste nõuanded ja soovitused, kuidas mikroobide abil sügisande tervislikult väärtustada ja säilitada

32 **EESTI LOODUSE KAHEKÜMNE SEITSMES FOTOVÕISTLUS**

36 **POSTER:** Eesti Looduse fotovõistluse loomafotode peaauhind, TAURI KIRSIPUU

38 **TEADUSE AJALUGU:** Heinrich Veromann 100 Eesti linnuteadust oluliselt mõjutanud ornitoloogi meenutavad ta sõbrad ja õpilased REIN PÄRG, OLAV RENNO, LEHO LUIGUJÕE, PEETER HÕRAK, KRISTJAN ADOJAAN, INDREK ja MARGUS OTS

44 **AIANDUSE AJALUGU:** Õpetaja, aednik ja sordiaretaja Jaan Raeda 150 JAAN KIVISTIK ja MALL VÄRVA meenutavad sordiaretaja tegevust ja eriti tema aretatud sorti 'Rae ime', mille õunad arenevad tolmlemata ja õuntes pole seemneid

46 **INTERVJUU:** MIKA KERÄNEN: „Botaanikaaed oli minu tempel. Minu hiis Tartus." Mika Keräneniga vestles RAINER KERGE Õhtulehest

52 **KÕRGUSREKORD:** Mägine Kihnu TAAVI PAE avastas, et leitud kõrgusrekordile vaatamata jääb Kihnu Eesti madalaimaks omavalitsuseks – kõrgeim tipp ulatub vaid 10,3 m üle merepinna

54 **EESTI KIHELKONNAD:** Rekordite-kihelkond Rõuge

62 **PÜHAPAIGAD:** Linnulennult Rõuge kihelkonna ajaloolistest looduslikest pühapaikadest LAURA MÄEMETS annab ülevaate Rõuge kihelkonnas pühaks peetud loodusobjektidest: allikad, puud, kivid, maastikuosad ja ristipuud

69 **AASTA PUU:** Meie Bob, Eesti jämedaim haab ÜLO VÄLI jagab Eesti jämedaima haavapuu avastamisrõõmu

70 **EESTI TAIMESTIK:** Luuderohi mitme nurga alt ARNE SELLIN vaatleb meie ainukest looduslikku liaani, kes on kliimasoojenemisest silmnähtavalt võitnud – meil luuderohi nüüd õitseb, viljub ja annab noori taimi

74 LIHTNE KÜSIDA

75 RISTSÕNA

76 SÜNNIPÄEVAD

77 REGISTRID 2026

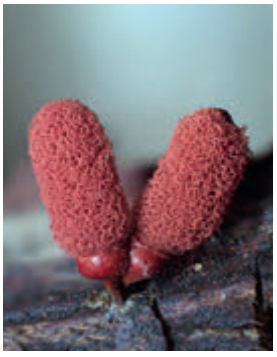
Foto: Aivar Ruukel

Foto: Brita Veimen

Foto: Ingmar Muusikus

ESIKAANEL: Vanaroosa võrgik (*Arcyria major*)

Kaanefoto: Iryna Yatsiuk

autoriõigus MTÜ Loodusajakiri

LUGU
MIS PEAB JÄTKUMA

Foto: erakogu

Mina ajakirja aasta autor ja kirjutan juhtkirja? Selle, 2033. aastal sajandat ilmumisaastat tähistava Eesti populaarteadusliku lipulaeva juhtkirja? Mine tea, ehk aitas aasta autori tiitlile kaasa minu sisemine kohusetunne enda ja oma tudengite uurimistulemustest kirjutada ka eesti keeles, Eesti lugejale.

Minu jaoks on tegemist seda väärtuslikuma tunnustusega, et ajakirja on meie suguvõsas ja peres alati hinnatud. Eesti Loodust loevad minu lapsed, loeb endiselt mu metsamehest isa, aga luges ka minu maailmavaadet ja kujunemist mõjutanud onu, bioloog Kaarel Roht, kes korraldas aastaid Eesti jahindust ja kelle Eesti Looduse kogu on osaliselt nüüd minu oma. Tema Eesti Looduse aastakäigud olid köidetud raamatuteks ning seisid kodus aukohal.

Ajad on imelikud. Kõikjalt on kuulda, et raha ei ole: seda ei ole selleks, et seda pea saja-aastast ajakirja regulaarselt ilmumas hoida, ei ole selleks, et Eesti looduskeskusi lahti hoida. Ja pahatihti ei ole ka selleks, et looduse kohtlemine oleks loodust säästev ja teaduspõhine ning loodust puudutavad otsused tehtud tulevikule mõeldes.

Olukord on lausa nii hull, et loodust peab kaitsma aina enam vabatahtlikult või hobi korras, samal ajal kui loodus meie ümber muutub järjest kiiremini ja ulatuslikumalt. Mis kasu on teadmistest, mida oleme aastatuhandete jooksul kogunud vaatluste, kogemuste ja teaduse abil? Teadmistest, mida kujutab endast hundikari, kui suure väärtusega on karu ökosüsteemidele või sellest, kui keerukas on ilvese mõju saakliikidele või kui komplekssel viisil ise neist sõltub? Me ei oska enam loodusega koos elada, me tahaksime ainult võtta ja kasutada, märkamata kahju, mida tekitame. Aga kasu, raha ja arvamus, et meie oleme ainus liik, kes ellu jäämist väärib, ei tohi olla ainus, mis meid innustab ja iseloomustab.

Me teame paremini ja oleme targemad. Me vajame looduslikku mitmekesisust, teisi liike ja toimivaid ökosüsteeme iseenda pärast. Vajame tasakaalu, mida ei lükka uppi haigused, invasiivsed võõrliigid ega kliimamuutused. Et oleks liike, kes puhverdaksid ja aeglustaksid kriise või veel parem, aitaksid neid ära hoida. Oktoovri lõpus ilmunud teadusajakiri Nature rõhutab, et looduse kaitsmine tähendab elurikkuse väärtustamist. Näitena toodud Maailma Looduse Fondi (WWF) *Living Planet* raport, mille andmetel on WWF-i teadlaste seiratud looduslike selgroogsete populatsioonide arvukus 1970–2022 vähenenud keskmiselt koguni 73%.

Just seetõttu on looduse mõistmine, uurimine ja sellest rääkimine olulisem kui kunagi varem. Loodan väga, et ka minu lapselastel on võimalik tulevikus lugeda Eesti Loodust, omakeelset looduse uurimist ja looduseuurijaid tutvustavat ajakirja, mis heas ja selges eesti keeles lugusid ilmutab.

Aitäh teile, ajakirja toimetus!

EESTI LOODUS
77. aastakäik Nr 6, november-detsember 2026

Toimetuse aadress:
Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetajad **Monika Salo** ja **Inna Lusti**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Kujundaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Teabegraafika: **Andrei Kupjanski**

Makett: **Martin Mileiko** (Profimeedia)

Toimetuskolleegium:
Tiit Hennoste, Jüri Kaljundi, Toomas Kukk, Marju Kõivupuu, Ott Luuk, Lauri Mällo, Arko Olesk, Taavi Pae, Janika Ruusmaa, Irja Saar, Jaanus Terasmaa, Angelika Verš

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri
Rävala pst 10, 15042 Tallinn
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevtoimetaja **Katre Palo**
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine:
tellimine.ee/loodusajakirjad
666 2233, tellimine@ohtulehtkirjastus.ee

Tellimine välismaale:
www.ke.ee, info@ke.ee

Loe veebist:
Eesti Looduse värsked artiklid leiab ka veebist www.eestiloodus.ee

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2026

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse rahastusel

Trükitud trükikojas Printall

Trükitoode 4041 0820

ISSN 0131-5862 (trükis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)